Gereformeerd Tijdschrift.

Elfde Jaargang. **Aflev. 2, Juni 1910.**

Adres der Redactie: Ds. G. Doekes te *Nieuwdorp* (Zeel.)

CHRISTELIJKE VRIJHEID.

Eenige exegetische en practische opmerkingen over Rom. 14 in verband met dit onderwerp.

De rechte verklaring van *Rom. 14* is van groote beteekenis, met het oog op wat de apostel daarin leert aangaande een even belangrijke als vaak moeielijke zaak, n.l. de Christelijke vrijheid; een zaak, waarover door alle tijden heen veel gesproken en geschreven is, maar waaromtrent men ook zoo weinig tot beslist belijnde gedachten of tot overeenstemming kwam. Daarbij legt het veel gewicht in de schaal, welke de rechte opvatting is van *Rom. 14,* waar de apostel op zeer stellige wijze zijn gedachten uitspreekt betreffende de houding welke in de gemeente des Heeren in zaken, waarover de meeningen uiteenloopen, moet aangenomen worden; niet natuurlijk over die dingen, waarvan een dadelijk bevel of verbod van God gegeven is, maar van die middelmatige dingen, waarvan, zoo in het doen of laten geen kwaad is, toch ook het tegendeel niet als een stellige eisch des Christelijken levens kan worden aangemerkt.

Daardoor ontstaat de moeielijkheid dat de een in zijn conscientie vrijheid gevoelt, te doen, wat naar anderer gewetensovertuiging met een waarachtig Christelijk en teer Godvruchtig leven niet kan bestaan. Welke is nu de houding welke Christenen, die als leden der kerk op allerlei wijze in aanraking komen, jegens elkander betaamt? Hebben ze en in hoeverre hebben ze rekening te houden met elkanders gevoelens? Kan en zal dat geen aanleiding geven tot een het geestelijk leven en den bloei der gemeente schadelijke heerschappijvoering van den een over den ander? Hoe de Christelijke vrijheid hier te handhaven, zonder de broederlijke liefde te kwetsen? Hoe die in

persoonlijke overtuiging zoo van elkander afwijkende broederen bijeen te houden in vrede door den band van de gemeenschap der heiligen en der kerkelijke samenleving, wat toch zoo nauw in betrekking staat tot het welzijn van 's Heeren kerk op aarde en de verheerlijking van Zijnen Naam.

Om de gewichtige beteekenis van dit een en ander, is het ook dat Paulus de Romeinen daarin onderwijst, gelijk hij ook elders in zijne brieven, bizonder *1 Cor. 8 en 10* daaraan eenige plaats inruimt.

Te trachten eenigszins te verduidelijken des apostels woorden, hieraan gewijd, is het doel van dit schrijven, om zoodoende mogelijk eenige dwaalbegrippen te ondervangen en ongerijmde voorstellingen te weerleggen die ten onrechte met woorden van Paulus worden gestaafd. Het omvangrijk onderwerp geheel te behandelen, ligt dus buiten dit bestek. Te beschouwen echter wat ons Paulus in *Rom. 14* hierover leert, mag intusschen van belang worden geacht, zoowel uit een uitlegkundig als uit een practisch oogpunt.

De gedachten, heerschende over deze zaak, zijn over het algemeen zoo eenzijdig en oppervlakkig en de toepassing van Paulus' woorden zoo gebrekkig en onjuist, dat men zich ternauwernood genoeg verwonderen kan, dat de botsing tusschen den eisch der Christelijk vrijheid, en den eisch der broederlijke liefde niet veel meer ellendige gevolgen voor het kerkelijk en geestelijk leven doet aanschouwen. Inzooverre is dit te verklaren, dat de gewone voorstelling zoo onmogelijk in de praktijk kan worden vastgehouden, dat men het bij zijn eenzijdige en ongerijmde voorstellingen laat, zonder te verwachten dat deze ooit in werkelijkheid zullen worden nageleefd. Andererzijds zoo men aan den aanmatigenden eisch der „geërgerde" broederen of zusteren meent te moeten weerstand bieden, geschiedt dit vaak, zonder dat men goed zich weet te redden tegenover de argumenten aan Paulus' woorden ontleend; toch wel gevoelende dat wat „geërgerde" broeders of zusters willen, eenvoudig niet *kan* bestaan en doorgezet worden in het Christelijke leven; een tegenstrijdigheid, die intusschen weer alles behalve opbouwend werkt voor het geestelijk leven en de conscientie van wie het ernst is, benauwt.

De gewone voorstelling toch van „ergeren" is deze. In een of ander stuk van het leven veroorlooft zich de eene Christen wat de ander ongeoorloofd meent te zijn. Bizonder natuurlijk aangaande zulke functiën van het leven, die niet specifiek uit het Christelijk beginsel voortvloeiën, maar meer algemeen menschelijk zijn, als b.v. spijs en drank, kleeding en verschillende vormen en gewoonten die nu eenmaal bij het menschelijk leven onmisbaar zijn. Nu heeft de Christen daarbij zekere regelen in acht te nemen, en ofschoon niet rechtstreeks uit het Christelijk geloof voortvloeiend, staan die zaken toch onder den invloed er van. Buitensporige weelde en overdaad in kleeding, voedsel of levenswijs is den Christen ongeoorloofd. De juiste grens is echter niet aangegeven en kan niet objectief worden aangewezen voor alle tijden en omstandigheden der Christelijke Kerk.

Nu is naar de gewone opvatting „de ergernis" wanneer een broeder of zuster die grens anders en ruimer stelt. Men keurt dit af, wordt daardoor wellicht geprikkeld tot een minder liefelijk oordeel over den ander; er gaapt min of meer een klove; en hoewel daaraan doorgaans geen gevolg wordt gegeven, men eischt feitelijk dat de ander zich schikke naar die gedachte. Daarbij dient dan Paulus zeggen tot bevestiging van dien eisch, als in *Rom 14 : 21 :* „Het is goed geen vleesch te eten en geen wijn te drinken of iets waaraan de broeder zich stoot of ergert of waarin hij zwak is". Of nog sterker, zoo meent men althans, uit *1 Cor. 8 : 13:* „Daarom, indien de spijze mijnenbroeder ergert, zoo zal ik in eeuwigheid geen vleesch eten, opdat ik mijnen broeder niet ergere". Woorden, waarmede de „zich ergerende" Christen de zaak meent uitgemaakt te hebben; en die de ander, niet geneigd zich te onderwerpen, maar evenmin in staat ze duidelijk te weerleggen, liefst eenigszins luchtigjes terzijde stelt of met spitsvondigheden tracht te ontzenuwen. Beide partijen lijden daarbij schade, en zoomin de Christelijke vrijheid als de Christelijke liefde worden door dergelijke toestanden bevorderd.

Het valt intusschen niet te ontkennen, dat de verklaring van *Rom. 14,* zooals die mede bij de voornaamste uitlegkundigen gegeven wordt, min of meer aanleiding geeft tot dergelijke verkeerde voorstellingen. Men stuit toch maar al te vaak op uit-

legging, die vluchtig en eenigszins vaag, volstrekt geen heldere voorstelling geeft van den gedachtengang des apostels, of in algemeenheden verloopende, vergeefs naar belijnde voorstellingen laat zoeken. Wat reeds hierin duidelijk blijkt, dat men gewoonlijk tevergeefs naar een heldere uiteenzetting van het onderscheid van *vs. 15 en vs. 21* uit *Rom. 14* omziet en geen antwoord krijgt op de vraag, of men in de gedeelten van dat hoofdstuk, die aanvangen met *vs. 13 en vs. 20* al dan niet met noodelooze herhaling van dezelfde gedachten te doen heeft. Met verschillende voorbeelden is dit zoo noodig gemakkelijk aan te wijzen.[1])

Dat de gewone opvatting, zooals die aangaande het ergernisvraagstuk bij velen gevonden wordt, en door anderen niet met genoegzame duidelijkheid uit de Schrift kan weerlegd worden, om practische redenen reeds onhoudbaar is, kan kwalijk worden ontkend.

Ware deze meening de juiste, dan werd het Christelijk leven, in plaats van aan Gods Woord als richtsnoer gebonden te wezen, een speelbal van allerlei subjectieve opvattingen. Dan zou des eenen conscientie heerschen over het doen en laten van den ander. Dan zou, in aanmerking genomen de bedilzuchtige en tot heerschappij-voeren geneigde natuur van den mensch, en helaas, van vele Christenen, des Christens weg bepaald zijn door allerlei menschelijke inzettingen, vormelijke en uitwendige dingen betreffende, en het: „raakt niet, smaakt niet en roert niet aan" onbeteugeld regeeren in het erfdeel van Christus. Dan zou, wat men helaas bij sommige Christenen ook heden ten dage aantreft, de geur en kracht en waarheid van het Christelijk leven worden weggenomen en bedorven door een altijd opgaan in, spreken en oordeelen en twisten over onbeteekenende zaken.

Het Christelijk leven zou daarmede practisch onmogelijk ge-

---

1) Wie de kantteekening bij onzen Statenbijbel, de verklaringen van Ds J. van Andel, en verder, Meyer, Besser, Olshauzen, Ruckert, Bengel e. a. naslaat, zal dit aanstonds bevestigd vinden. De vraag: Leert Paulus ons nu, dat de Christelijke vrijheid *niet gebruikt* mag als er zwakken zijn, of: dat de Christelijke vrijheid *met verstand* en naar den eisch der liefde moet gebruikt worden, vindt bij meesten geen heldere oplossing.

En in hoeverre vs. 15 in onderscheiding van vs. 21 daarvan spreekt, wordt evenmin volkomen duidelijk.

worden zijn; de Christelijke vrijheid ware onthalsd; en het staat te vreezen, dat van Christelijke liefde åldra geen spoor meer zou te vinden wezen.

Trouwens Paulus zelf verwerpt zoodanig ijzeren dwangjuk voor het Christelijk leven en de Christelijke conscientie als hij zegt, *1 Cor. 10 : 29b*: „want waarom wordt mijne vrijheid geoordeeld van een ander geweten ?

Zeer gemakkelijk kan het dan ook uit *1 Rom. 14* worden aangewezen dat het verre is van den apostel dergelijke gedachten neer te leggen in zijn onderwijs aangaande deze zaken.

Wanneer het de bedoeling des apostels geweest ware om b.v. in het *15e en 21e vs.* als regel voor het Christelijke leven te stellen, dat men geen vleesch ete of wijn drinke of iets anders waarin de broeder zwak is of geërgerd wordt, m. a. w. dat men zich daarvan onthoude, zoolang er een medegeloovige is, die meent dat het niet geoorloofd is er gebruik van te maken, dan hadde hij met veel eenvoudiger wijze van doen kunnen volstaan. Dan is al wat in 't eerste gedeelte van dit hoofdstuk gezegd wordt ten eenenmale van onwaarde. Dan ware het genoegzaam indien na *vs. 1 en 2* eenvoudig aanstonds gezegd ware, dat zoolang daarover verschil van gevoelen bestaat, het betamelijk en Christelijk is, dat de sterke zich naar den zwakke schikke en zich onthoude van het gebruik van vleesch en wijn en welke andere spijze of drank ook door den zwakke wordt gemeden. Geheel overbodig ware dan die betrekkelijk breede en in bizonderheden afdalende, en met verschillende gronden gestaafde uiteenzetting van de rechte houding jegens elkander van den sterke en den zwakke, wanneer aan 't eind elke overweging daarvan wordt afgesneden met als eisch der Christelijke liefde voor te stellen een onbepaalde onderwerping van den een aan de conscientie overtuiging van den ander. Reden genoeg reeds om te verstaan dat het zeer onwaarschijnlijk is, dat deze bedoeling er in zou liggen. Men kan toch inderdaad den apostel Paulus niet beschuldigen van minder logisch te redeneeren of zichzelf tegen te spreken.

Ook in ander opzicht zou er tegenstrijdigheid in Paulus' woorden zijn, al is 't dan ook niet naar den letter, ware alzoo zijn bedoeling. De zwakke toch, de bezwaarde zou alsdan de

wijze van het Christelijk leven bepalen; de sterke zou geheel lijdelijk zijn en zich hebben te houden aan wat gene al of niet goedkeurde. Hij zou gerustelijk aan zijn verstandig oordeel naar de schriften het zwijgen kunnen opleggen in dergelijke zaken en alle activiteit zou in hem worden gedood. Dat is reeds in tegenspraak met de benaming *sterke* en *zwakke*, waarin duidelijk ligt opgesloten dat de zwakke in die zaken, waarmede zijn conscientie is bezwaard, niet over zooveel helderheid des geloofs en inzicht in het wezen des Christelijken levens beschikt, als wenschelijk is, de sterke heeft ruimer blik, helderder oordeel, meer vasten en regelmatigen gang op den weg des geloofs. Het is dus geen eer, geen aanbeveling, geen bewijs van bizondere teerheid en innigheid in den dienst van God, om tot de zwakken te behooren. Gelukkig is, wie voor dergelijke zwakheden bewaard blijft, wat b.v. duidelijk blijkt uit vs. 22b: „Zalig is hij, die zichzelven niet oordeelt in hetgeen hij voor goed houdt. Paulus vleidt dus in geenen deele de „zwakken", als die een prijzenswaardige teerheid des gewetens aan den dag leggen, maar laat duidelijk gevoelen, dat het een standpunt is, dat zich in 't minst niet aanbeveelt of waarvan zoo uitnemende vruchten zouden te wachten zijn. Integendeel. Hij schaamt er zich niet voor om zich openlijk te scharen aan de zijde der sterken, b.v. Hdst. 15 : 1: „Maar wij die sterk zijn, zijn schuldig de zwakheden der onsterken te dragen, en niet onszelven te behagen".

Geen sprake er van dan ook, dat eigenlijk in de zwakken zou liggen de maatstaf van het waarlijk Christelijk handelen in deze opzichten, en de sterke eenvoudig tot lijdelijkheid zoude gedoemd zijn. Niet de zwakke, maar de sterke moet actief zijn. Niet in den eerste, maar in het verstandig en Christelijk oordeel van den laatste ligt de bepaling van de rechte houding die men heeft aan te nemen. De sterke heeft zich af te vragen: hoe heb ik me naar den eisch der Christelijke liefde, handhavende toch de Christelijke vrijheid, te gedragen jegens mijn zwakken broeder. Niet in ijdel zelfbehagen en de natuur streelende zelfverheffing, hdst. 15 : 1b, maar waarlijk gedreven door de broederlijke liefde. Dat blijkt immers overduidelijk reeds in het 1e vers van dit hoofdstuk: Dengene nu die zwak is in het geloof, neemt aan, niet tot twistige samensprekingen. De sterke

heeft dus zijn houding jegens den zwakke te bepalen, en moet verstandig met hem handelen. Van af het 14e vers richt de apostel zich ook in 't bizonder nog weder tot de sterken, om dat nader uit te werken, wat hij in 1e vers als regel heeft gesteld; en zoo scherp mogelijk handhaaft hij dan nog weder nadrukkelijk het recht van den sterke om in de Christelijke vrijheid in deze dingen te wandelen, en toont dus bij wijze van tegenstelling daarmede van zelf het bevooroordeelde en onjuiste van de gedachten der zwakken aan, als hij zegt, in vs. 14a: „ik weet en ben verzekerd in den Heere Jezus, dat geen ding onrein is in zichzelf". Wat hij nog eens herhaalt vs. 20b: „Alle dingen zijn wel rein". Zelfs *den schijn* wil de apostel vermijden als zou het standpunt der zwakken ook maar iets aanbevelenswaardigs hebben; hoe zou hij ook, daar het aanleiding geeft dat in onnutte en niets beteekenende vragen en gesprekken, in tot het wezen des Christendoms niet in betrekking staande mijding, de tijd worde doorgebracht, die aan zoo uitnemende belangen van het koningrijk Gods zou moeten gewijd worden. Daarom, aan de sterken komt de leiding toe; de Christelijke vrijheid wordt gehandhaafd, maar zoo, dat blijke, dat met haar bij de sterken gepaard gaat de ware Christelijke liefde, die de zwakke draagt, en het waarachtig heil van den zwakke zoekt, en hem niet minacht of de gemeenschap der Christelijke gemeente onwaardig keurt.

Voorts blijkt ook nog hieruit de ongegrondheid van een dergelijke verklaring van *vs. 15* en *vs. 21*, dat uit geheel de redeneering van den apostel duidelijk is, dat hij veronderstelt dat er vleesch en wijn gegeten en gedronken wordt en dat dit ook steeds geschieden zal, ondanks de gedachten der zwakken dat zulks niet is geoorloofd.

Geheel het eerste deel van het hoofdstuk van af *vs. 3—12* is er aan gewijd om aan te toonen dat het feit dat de een eet en de andere niet, geen verstoring mag te weeg brengen in de rechte verstandhouding, zooals die bij Christenen betamelijk is. Die de vrijheid des geloofs bezit om te eten, zie niet met minachting neer op hem, die niet eet; die niet eet oordeele hem niet, die eet, alsof hij een minder nauw leven zou leiden voor het aangezicht des Heeren. Zoo in *vs. 3.* En in *vs. 4*

drukt de apostel het nog wel alzoo uit; Die daar eet, die eet zulks den Heere, want hij dankt God; en die niet eet, die eet zulks den Heere niet en hij dankt God. Derhalve: *den Heere* eten, en *God* daarvoor *danken*, geeft wel zoo sterk mogelijk te kennen de volkomen zekerheid van conscientie bij die christenen en de geheel gegronde overtuiging, dat die spijze een gave Gods is, die met dankzegging van Hem mag genoten worden. En nogmaals in *vs. 10:* „Maar gij, wat oordeelt gij uwen broeder? Of gij, wat veracht gij uwen broeder? Geen twijfel bestaat er dan aan of de apostel gaat van de veronderstelling uit dat die spijze en drank steeds zal worden genoten door de sterken, en hij kan en wil dat ook niet verbieden. Hoe zou hij het, van spijs en drank, die *den Heere* genoten wordt en met dankzegging aan Hem.

Het is derhave de ongerijmdheid zelve, te meenen dat nu in 't laatste gedeelte van dit hoofdstuk Paulus eenvoudig het gebruik van die spijs en drank zou verbieden, en daarmede zelf wegcijferen wat hij van de ware verhouding der sterken en zwakken gezegd heeft. Er zou dan een onoplosbare tegenstrijdigheid bestaan tusschen het eerste en laatste gedeelte van dit hoofdstuk en de vraag, waaraan men zich dan in de praktijk des Christelijken levens te houden heeft, zou niet beantwoord kunnen worden.

De meest verbreide opvatting van Paulus' bedoelen, bizonder met de verzen *15* en *21*, kan dus den toets van een eenigszins onbevooroordeelde en nauwkeurige critiek niet doorstaan, wat te minder te bejammeren valt, naarmate ook uit een practisch oogpunt de onhoudbaarheid er van moet worden toegestemd.

De vraag is nu echter, welke is dan de ware opvatting; wat heeft Paulus bedoeld, vooral als hij zegt in *vs. 15*: „Maar indien uw broeder om der spijze wil bedroefd wordt, zoo wandelt gij niet meer naar de liefde". En in *vs. 21:* Het is goed, geen vleesch te eten, noch wijn te drinken, noch iets waaraan uw broeder zich stoot of ergert, of waarin hij zwak is. We dienen daartoe deze verzen te beschouwen in het licht van het geheel van dit hoofdstuk en van het standpunt dat Paulus wil dat de geloovigen te Rome omtrent deze dingen zullen innemen. Dit hoofdstuk behoort bij het derde deel van den brief aan de Romeinen.

Zooals bekend is, handelt Paulus na de inleiding, *hdst. 1 : 1-17* eerst over de ellende van den mensch, zoo Jood als heiden, om daardoor duidelijk te maken dat de weg der gerechtigheid voor dien mensch alleen kan wezen: *de gerechtigheid des geloofs*, wijl hij in zich mist alle gerechtigheid en alle mogelijkheid om zich die te verwerven. Over dien ellendigen staat des menschen spreekt hij *Hdst. 1 : 18—3 : 20.*

Daarna gaat hij dan den weg der rechtvaardigheid des geloofs beschrijven, verklaren, verdedigen, en in 't helderste licht stellen dat deze de genoegzame is voor dien mensch als in het eerste deel beschreven. Dit vindt men in *Hdst. 3 : 21—11 : 36.*

En eindelijk van af *Hdst. 12 : 1* gaat hij de gemeente onderwijzen aangaande het Christelijk leven der dankbaarheid: hunne lichamen op te offeren tot een levende, heilige, Gode welbehaaglijke offerande, hun redelijke godsdienst. Der wereld niet gelijkvormig te worden, maar, vernieuwd van gemoed, te beproeven, welke de goede, welbehaaglijke en volmaakte wil van God zij. Alzoo *Hdst. 12 : 1, 2.*

Vervolgens in *hdst. 12* wijst hij ze op wat het Christetelijk leven in den kring der gemeente en naar buiten, jegens vriend en vijand wezen moet: een leven der liefde en komt in hdst. 13 tot een meer rechtstreeks wijzen op de tweede tafel van de wet des Heeren, om in 't algemeen met een zeer krachtig aandringen op een heiligen wandel en het aandoen van den Heere Jezus Christus te eindigen.

Daarop volgt dan hdst. 14 waarin hij het vraagstuk der Christelijke vrijheid in verband met het al of niet onthouden van spijs en drank bespreekt; gelijk hij ook in andere brieven gewoon is, om op dergelijke moeielijkheden die het leven en den welstand der gemeente dreigden te verstoren, in 't bizonder de aandacht te vestigen.

Reeds is er op gewezen, dat de apostel na in *vs. 1 en 2* zijn bespreking van deze zaak ingeleid te hebben, in *vs. 3—12* voorstelt hoe de rechte verhouding is van zwakken en sterken. Niet veroordeelen; niet verachten. De sterke verachte den zwakke niet, om wat hij mogelijk zijn bekrompenheid en kleingeestigheid zou noemen; de zwakke veroordeele den sterke niet, als zou hij het minder ver gebracht hebben in teerheid van con-

sciente en godsvrucht, als zou hij het met het Christelijk leven zoo nauw niet nemen.

Wie een ander oordeelt stelt zich in de plaats van God. Ieder staat of valt zijn eigen heer. Derhalve komt het er op aan, wat men doe, het te doen *den Heere.* Want in leven en sterven zijn we des Heeren die over ons leven en over ons sterven richten zal. Geen plaats kan er dus wezen voor het veroordeelen en verachten, want wij zullen allen voor den rechterstoel van Christus gesteld worden en Gode rekenschap geven. Zoo is de gedachtengang in het eerste gedeelte *vs. 3—12.*

Daarbij zij in 't voorbijgaan opgemerkt dat als Paulus hier van sterken en zwakken spreekt hij het oog heeft over het al of niet in zijn conscientie vrijheid vinden om vleesch en wijn te gebruiken. Dat het „zwak in 't geloof" alzoo moet verklaard worden, blijkt duidelijk in *vs. 2,* waarin *vs. 1* nader wordt omschreven. Of en in hoeverre daarmede meerdere of mindere geloofszekerheid gepaard ging omtrent vergeving der zonden en de eeuwige zaligheid, kan dus geheel buiten bespreking gelaten worden.

Doch nu in 't tweede gedeelte gaat Paulus de zaak nog van een ander standpunt uit beschouwen en richt zich meer bepaald tot de sterken, om hen een en ander onder het oog te brengen, dat hij juist omdat zij sterk zijn en dus een hooger standpunt innemen dan de zwakken, hebben te betrachten. [1]) Zij moeten doen, wat Paulus in hdst. 15 : 1 nog eens nadrukkelijk uitspreekt: „de zwakheden der onsterken dragen". Zij moeten die zwakken als

---

1) Besser in zijn „Bibelstanden" oordeelt dat het woord „geloof" niet anders kan beteekenen dan: „die herzliche Hinname des Heils in Christo Jesu". „Zwak zijn in het geloof" beteekent dan: „nur met Schüchternheit und ängstlichkeit des vertrouwens auf Christum leben und noch nicht im stande sein, von Seiner Gaade den vollen Gebrauch im Leben und Wandel zn machen".

Dan zou dus de zwakheid omtrent spijs of drank een gevolg zijn van dien toestand des geloofs, waarin het nog niet met volle vrijmoedigheid zich toeeigent Christus en zijn weldaden. Deze opvatting is aan ernstige bedenking onderhevig, om het verband van vs. 1 en 2; alsook om de nadruk in vs. 1 gelegd op: „twistige samensprekingen". Het mist toch allen zin om daarvoor te waarschuwen ten opzichte van zulke zwakken. Dat door het zich kwellen met dergelijke gewetensvragen het geloofsleven vaak schade lijdt en een kwijnend is, kan niet anders, daar het oog zich daarop blind staart en de Christus voorbij ziet, en een onevenredig groote beteekenis als eisch en kenmerk des Christelijken levens, gehecht wordt aan zulke zaken.

zwakken met voorzichtigheid behandelen, er voor zorgen, waarvoor zij zoo vatbaar zijn, dat hun geestelijke toestand geen schade lijde.

Zij moeten, en daarmede stelt de apostel de algemeene regel, zij moeten zorgen, den broeder, den zwakke n.l. geen „aanstoot' of „ergernis" te geven.

Nu is het van de grootste beteekenis, deze begrippen nauwkeurig te omschrijven, zal men tot recht verstand komen van het overige van dit hoofdstnk. Daarover bestaat trouwens bij de uitleggers weinig verschil van gevoelen, wat ook met het oog op de in den grondtekst gebruikte woorden moeielijk zou kunnen. Een gansch verkeerde opvatting daarvan wordt gevonden bij vele eenvoudigen, als boven reeds is aangewezen. Volgens hun gedachte is de aanstoot en ergernis, dat men zich onaangenaam voelt aangedaan door het feit dat een broeder vrijheid heeft om te doen, wat men meent te moeten afkeuren. Daardoor waarschijnlijk gebracht wordt tot oordeelen en veroordeelen en in zijn broederlijke gezindheid jegens den ander verflauwt en er een zekere klove ontstaat. Een houding waartegen Paulus juist in het eerste gedeelte van dit hoofdstuk waarschuwt, als hij zegt dat het ons niet toekomt elkander in zulke zaken te veroordeelen.

Neen, „aanstoot" en „ergernis" beteekent, dat men den broeder, door een verkeerde houding aan te nemen, en zijn zwakheid niet te ontzien, aanleiding geeft tot zondigen; hem er toebrengt iets te doen, wat hij niet doen kan uit het geloof, *vs. 23*, hem daardoor schade doet beloopen in zijn geestelijk leven en hem op verkeerde paden zou doen afdolen. Gelijk iemand die zich stoot aan een steen op den weg, of die gelokt wordt in een valstrik tot zijn verderf. [1])

De algemeene regel is dus deze, dat de sterke er voor wake,

---

1) Naar de grondbeteekenis van πορσκομμα en σκανδαλον kan hieromtrent geen twijfel bestaan; en schade is het, dat de verzwakte beteekenis van het woord „ergeren" in ons spraakgebruik zeker burgerrecht heeft verkregen, wijl men dit weer overbrengt bij het verklaren er van in de Schrift. Ook voor den eenvoudigen lezer moet het intusschen uit de woorden: „steen des aanstoots" en „rots der ergernis", elders gebruikt, wel duidelijk wezen, dat van een aanstoot en ergernis in Gods Woord wordt gesproken met de bedoeling van daardoor vallen, in strikken worden gevangen, gewond, gedood en verdorven worden.

niet zóó met zijn geloof en Christelijke vrijheid werkzaam te wezen, dat daardoor de zwakke tot zonde, met al den aankleve van dien, gebracht wordt *vs. 13.*

Dat is mogelijk, redeneert Paulus verder, indien gij niet voor oogen houdt, dat, hoewel het boven allen twijfel vaststaat, dat geen ding onrein is *in zichzelf*, het toch onrein is dien, *die het onrein acht. Vs. 14.* Daarmede moet gij rekening houden, en al is op uw standpunt, gelijk ik in den Heere Jezus verzekerd ben, niets aan te merken, gij moet in uw houding en gedrag jegens uw zwakken broeder u door de gedachte laten leiden, dat hij die vrijheid niet heeft; hij acht het onrein.

En gij houdt daar geen rekening mede, zoo gaat Paulus *vs. 15* voort, als uw broeder om der spijze wil bedroefd wordt. Liefde, Christelijke en broederlijke liefde doet rekening houden met den geestelijken toestand van een broeder. Bedroeft hem niet. Wanneer gij dus hem wel bedroeft, om der spijze wil, handelt ge in tegenspraak met de liefde.

Men houde tot recht verstand van der samenhang in het oog dat het woordje: „maar", waarmede dit vers wordt begonnen", de tegenstelling inleidt met het eerste gedeelte van *vs. 14.* [1])

Alzóó dus: Ik weet en ben verzekerd dat geen ding onrein is in zichzelf. Er valt op uw overtuiging niets af te dingen; het standpunt der Christelijke vrijheid in onaantastbaar. Ge moogt dus vrijelijk vleesch eten en wijn drinken, dankende den Heere, — maar . . . . .

Uw Christelijk vrijheid om te eten en te drinken kan niemand u ontnemen, maar — de Christelijke liefde eischt van u, dat ge om des spijze wil uw broeder niet bedroeft; dat ge er rekening mede houdt, dat hij het acht onrein te zijn.

Wat is dan dit bedroeven? Hoe geschiedt dat? Dat het niet kan beteekenen: uw broeder wordt bedroefd als hij weet dat gij gebruikt, wat hij voor zich niet geoorloofd acht, derhalve: laat het om zijnentwille ook na, bleek reeds.

---

1) Groot verschil maakt het of men leest ἒι δε, of met Tischend. ἒιγαρ. In 't laatste geval zou de samenhang een geheel andere worden, maar 't verband ook veel minder duidelijk. Verreweg de meesten houden zich dan ook aan ἒιδε; een tegenstelling wordt daardoor ingeleid. die geheel zich aansluit bij den gedachtengang van Paulus.

De bedoeling er van is o.i. deze. De broeder wordt bedroefd, indien de sterke in 't geloof hem zijn overtuiging tracht op te dringen. Indien de sterke niet ophoudt den zwakke daarover aan te spreken, tracht hem te overreden om afstand te doen van zijn bekrompen opvattingen, hem dringt en dwingt om toch tot hooger plaats en stand in 't geloof op te werken; dan wordt de broeder bedroefd. Dan verduistert en vertroebelt zijn geestelijk leven. Raakt hij in verwarring en gaat de vraag van het al of niet eten zijn geestelijk leven beheerschen; raakt hij in kommer en twijfel.

Deze opvatting beveelt zich aan om het verband en is ook geheel in overeenstemming met *vs. 1*, waar immers de apostel waarschuwt tegen „twistige samensprekingen" waarmede de sterke den zwakke van zijn dwaasheid zou trachten te overtuigen. Ook is deze opvatting geheel in overeenstemming met het woord dat in den grondtekst voor „bedroeven wordt gebruikt. 1)

Zoo komt ook het vervolg geheel tot zijn recht. Duidelijk is het toch, indien ge dat doet, dat ge verderft dien, voor welken Christus gestorven is; d.i. dan doet ge wat, voor zooveel aangaat, tot verderf strekken zou van den broeder, voor wie Christus gestorven is, *vs. 15b*. Dan gaat uw standpunt omtrent de spijze u boven de zaligheid van uw broeder; gij kunt nog niet verdragen dat uw zwakke broeder met uw overtuiging niet mede

---

1) Het is niet juist om gelijk men het bij verschillende verklaarders aantreft: λυπεισθαι te beschouwen als synoniem met σκανδαλιζεσθαι waardoor uit het oog wordt verloren, het onderscheid met en verwarring ontstaat in de verklaring van vs. 21. De grondbeteekenis van het woord geeft niet het minste recht tot een dergelijke uitwisseling van begrippen en brengt het gevaar mede dat σκανδαλιζω iets van de kracht van zijn beteekenis inboet, λυπειν toch beteekent niets anders dan „droefheid, leed, krenking aandoen"; ziet dus op een geestelijken toestand, niet op een daadwerkelijk vallen in een of andere zondige handeling. De handelwijze waartegen Paulus de sterken in deze woorden waarschuwt, is derhalve: de poging, en het onverstandig en uit heimelijke zelfverheffing aanhouden daarin, om den zwakke toch van overtuiging te doen veranderen.

Dat de eigenlijke beteekenis van het woord op een geestelijken toestand duidt, blijkt ook uit het gebruik van het woord λυπη in ἡκατα θεον λυπη en ἡ λυπη του κοσμου, 2 Cor. 7 : 10.

Een gevolg kan worden, dat de zwakke, in droefheid, verwarring en twijfel gebracht, zich bezondige door toorn, en niet verdragen van den sterke en zijn samensprekingen ja zelfs door het in wreveligheid van gemoed en vervreemding van het ware leven, eten en drinken van wat hij inderdaad ongeoorloofd acht.

instemt, en Christus gaf zijn leven voor hem, wat zooveel meer is dan een overtuiging over een middelmatige zaak.

En *vs. 16* vervolgt Paulus: dat dan uw goed niet gelasterd worde. Zeer verschillend zijn de gedachten over dat „uw goed". Naar het verband en in overeenstemming met de woorden beteekent het hier ongetwijfeld: „hetgeen gij goed acht te zijn." Want in plaats van door dergelijke redenen te bereiken dat de zwakke ook goed acht, wat de sterke hem als zoodanig voorstelt, bereikt hij er maar mede, dat er lastering, kwaadspreken, onstichtelijke woorden, de openbaring van een zondigen en geprikkelden gemoedstoestand uit voortkomen. [1])

Dat toch, *vs. 17*, is geheel in strijd met den aard van het Koningrijk Gods. Wanneer gij zoo u gedraagt tegen den zwakke neemt gij den schijn aan alsof het in het Koninkrijk Gods maar aankomt op eten [2]) en drinken, terwijl het toch is: rechtvaardigheid, vrede, blijdschap, door den Heiligen Geest. Rechtvaardigheid, n.l. het aannemen van een rechte houding jegens uw broeder; en daardoor *in vrede* met hem leven, zijn *zielevrede* bevorderen, en alzoo *in blijdschap* hem doen wandelen. Een zeer duidelijke tegenstelling met het „bedroeven" in *vs. 15* en een nadere bevestiging van de aldaar ontvouwde opvatting. [3])

---

1) *ὑμωντο ἀγαθον* wordt zeer onderscheiden verklaard. De meesten denken aan de Christelijke vrijheid. Ook wordt genoemd: de leer des Evangelies, of: Christus en zijn weldaden; of: het geloof etc. Voor de verschillende uitleggingen is wel iets te zeggen. Bizonder komen ongetwijfeld het naast bij den gedachtengang, die meenen dat de „Christelijke vrijheid" wordt bedoeld. Wanneer men echter in aanmerking neemt dat de lastering voortkomt uit het aan den zwakke als goed willen opdringen, wat zijn geweten als zoodanig niet aanvaardt of aanvaarden durft, is het o. i. geheel naar het redebeleid om te verklaren: „Dat dan daar uw onverstandig aandringen bij den zwakke geen aanleiding worde tot lastering, van wat naar uw overtuiging goed is.

2) Men merke op dat hier niet *βρωμα*, als in vs. 15 gebruikt wordt, maar: *βρωσις* de handeling van het nemen van spijze. Zoodat beter vertaald ware: niet is eten en drinken. Ook in verband met het volgende, „maar rechtvaardigheid" enz. 't Gaat niet over de vraag: Wat bezit ik of verkrijg ik in het koningrijk Gods; maar wat is mijn roeping als onderdaan. Wat heb ik te betrachten.

3) Dat we het hier niet te doen hebben met de gerechtigheid des geloofs, de rechtvaardigmaking, maar dat Paulus doelt op: het betrachten der rechtvaardigheid, is naar het verband ternauwernood voor tegenspraak vatbaar; en ligt ook duidelijk in: *ου γαρ εστιν ἡ βασιλεια*, waar Paulus bezig is aan te wijzen de roeping

Want daarin, n.l. in die rechtvaardigheid, vrede, blijdschap hebben we Christus te dienen; zoo zijn we Gode welbehaaglijk en aangenaam den menschen.

Derhalve hebben we, *vs. 19*, na te jagen hetgeen tot den vrede en de stichting onder elkander dient. Dàt en niet het bedroeven van elkander door een zonde als waarop hier gewezen, is eisch van Christelijke liefde, is naar den aard van het Koninkrijk Gods, tot zaligheid van uwen broeder.

Met *vs. 20* zijn we genaderd tot het tweede gedeelte van hetgeen de apostel in 't bijzonder tot den sterke te zeggen heeft.

Tot inleiding van de nog volgende vermaning voor de sterken, vinden we allereerst een herhaling met andere woorden van dezelfde gedachte, die hij volgen liet op het: Indien uw broeder om der spijze wil bedroefd wordt, zoo wandelt gij niet meer naar de liefde. Daar voegt hij er aan toe: „Verderf dien niet met uwe spijze, voor welke Christus gestorven is". Hier begint hij met: „Verbreekt het werk van God niet om der spijze wil". Met nadruk herhaalt hij dit, omdat hij aan de sterken nog een eisch heeft voor te houden die nog meer zelfbedwang noodig maakt dan de eerste. Daarom ook met nadruk: het werk Gods", zooals dat in den zwakke in het geloof toch ook aanwezig is, en zooals dat in de gemeente in zelfverloochenende en toewijdende liefde moet worden gezien. Hij wil doen gevoelen: Ge moogt door uw houding jegens den zwakke des Heeren werk niet verhinderen.

Ook nu laat hij voorafgaan de uitspraak van het volkomen recht van het standpunt der Christelijke vrijheid. „Alle dingen zijn wel rein." Ge moogt dus met volkomen gerustheid van conscientie vleesch eten en wijn drinken, maar — ook hier weder een tegenstelling.

Ge moogt n.l. niet met aanstoot eten, want zoo volgt er: „maar het is kwaad den mensch die met aanstoot eet".

Oppervlakkig beschouwd zou dat kunnen beteekenen, zoowel: het is kwaad den mensch die tegen zijn gewetensovertuiging in eet; als: het is kwaad den mensch die met aanstoot (voor

---

van den onderdaan. Trouwens geheel in overeenstemming met de woorden van den Heere Jezus: *ζητειτε δε πρωτον την βασιλειαν και την δικαιοσυνην ἀυτου*, Matth. 6 : 33.

een ander n.l.) eet: die den zwakke aanstoot geeft. Toch is om verschillende redenen beslist de laatste verklaring te verkiezen. [1]) Zoodat daarin dus feitelijk heel de eisch, dien Paulus nog heeft voor te stellen, begrepen is. Ge moogt alles eten, waartoe ge vrijheid vindt, ge moogt zelfs verwachten dat uw zwakke broeder u daarom niet veroordeelen zal; maar de zonde begint dáár voor u, waar gij uw Christelijke vrijheid alzoo gebruikt, dat daardoor het gevaar ontstaat, dat uw zwakke broeder zijn geweten verkrachte en in zonde valle. Ge moogt uw Christelijke vrijheid *gebruiken*, niet *misbruiken*. Wanneer ge dus in zoodanige omstandigheden vleesch zoudt eten of wijn drinken dat ge er uw broeder mede in verzoeking brengt, dan moet gij, om uw zwakken broeder te sparen, u ook onthouden.

En daarmede is dan tegelijkertijd de verklaring gegeven van *vs. 21*, wijl die niet anders is, dan op bevestigende wijze te herhalen wat in *vs. 20b*, is gezegd, wat duidelijk blijkt uit de tegenstelling: het is kwaad....; „het is goed". Het is kwaad om zonder op de omstandigheden of den toestand en het gevaar van uwen zwakken broeder te letten van uw Christelijke vrijheid gebruik te maken, ook in zulke omstandigheden dat hij daardoor geprikkeld wordt uw voorbeeld te volgen. Derhalve is het goed, om dan u te onthouden. Ge hebt dus met oordeel des onderscheids van uw recht gebruik te maken; en zoo min als ge *met uwe woorden* en door overreding wie zwak is bedroeven moogt en in gevaar brengen van te zondigen, *vs. 15* zoo min moogt ge dat doen *met daden*, *vs. 21*. [2])

1) Voor de eerste verklaring pleit schijnbaar, dat we ook in vs. 14 na de verzekering dat geen ding onrein is in zichzelf, vinden: ει μη τῳ λογιζομενῳ enz. Doch reeds de tegenstelling van αλλα κακον met het vs. 21 volgende καλον toont duidelijk des apostels bedoeling in deze.

2) Te weinig wordt er op gelet, dat hier niet staat b.v. ἀγαθον, maar καλον, een woord, dat Paulus niet zou gebruikt hebben, indien hij bedoeld had als eisch en gebod te geven voor het Christelijke leven ter wille van den zwakke geen vleesch of wijn meer te gebruiken; maar dat des te beter doelen kan op een in bepaalde omstandigheden en in een gegeven geval, verstandige ,geschikte, edele handelwijze jegens den zwakke, wien men door onvoorzichtigheid en onoordeelkundig optreden, niet in moeielijkheid wil brengen of in gevaar brengen van met een zwak geweten toch te eten. Zie I Cor. 8 : 10.

Behalve dat het verband deze verklaring eischt, is de woordenkeus geheel met deze gedachte in overeenstemming; zoodat de sterken vermaand worden, niet om eenvoudig afstand te doen van de Christelijke vrijheid, maar wel toe te zien, *hoe* ze die gebruiken.

Alzoo is dan ook het verband en onderscheid tevens van *vs. 15* en *vs. 21* duidelijk. In het eerste waarschuwt Paulus voor het met woorden opdringen aan den zwakke van een ruimer inzicht en in het tweede tegen het door daden aanleiding geven dat de zwakke zonder feitelijk in zijn conscientie er vrede mede te hebben, eten en drinken zoude.

Rede nog te meer om alzoo des apostels woorden te verstaan, ligt ook hierin, dat het nimmer zijn bedoeling zou kunnen geweest zijn om de sterken op te leggen dat zij hunne overtuiging verhelen zouden, of zelfs den schijn aannemen dat zij de bezwaren der zwakken deelden; en toch, wanneer het nalaten van het gebruiken van vleesch en wijn daarmede niet gepaard ging van het voor de zwakken ook al zeer weinig tot bevrediging zou hun bezwaard geweten gebaat hebben, daar toch meer de overtuiging dan de daad te betreuren viel, en de overeenstemming alzoo toch niet gevonden ware.

Deze beschouwing aangenomen zijnde, leveren de overige verzen weinig moeielijkheid op. Zij dienen tot versterking van de vermaning die de apostel aan de sterken deed toekomen. Geheel toch in overeenstemming met wat hij in *vs. 20b* en *vs. 21* gezegd heeft, vervolgd hij in *vs. 22* „Hebt gij geloof? Heb dat bij uzelven voor God. Pronk met uw ruimere opvatting niet voor de zwakken, zóó, dat er voor hen goeds in schuilt. Gedraag u naar uw geloof in uw leven, zonder anderen tot zonde te doen vervallen. „Zalig is hij, die zichzelven niet oordeelt in hetgeen hij voor goed houdt." Gelukkig de mensch die geen zwak geweten heeft in dingen, waarvan hij feitelijk overtuigd is, dat ze niet kunnen afgekeurd worden, gelijk bij vele der bezwaarde broederen het geval is. Ge wordt daardoor voor veel onnoodige en onvruchtbare strijd en moeite voor u zelf en anderen bewaard. Maar, *vs. 23*, laat uw genot en voorrecht, door onverstandig gebruik niet een ander tot schade worden, want „die twijfelt indien hij eet, is alreede geoordeeld,

omdat hij niet uit het geloof eet. En al wat uit het geloof niet is, dat is zonde."

Volledigheidshalve, ook al kan daarop in den breede nu niet worden ingegaan, ten besluite de opmerking, dat wat Paulus in *I Cor. 8* en ook in *I Cor. 10* aangaande dezelfde zaak zegt, geheel in overeenstemming is met het bovenstaande over *Rom. 14.* Letterlijk toch wordt in *I Cor. 8 : 9—12* aan degenen, die, de kennis hebben voorgehouden, dat ze waken moeten den zwakken geen aanstoot te worden, door hen, door een onoordeelkundig gebruik van hunne kennis te maken, tot het eten van wat ze feitelijk ongeoorloofd meenen, te brengen. Zoodat ook Paulus in het zoo schromelijk misbruikte 13e vers, niet bedoelt: „Wanneer er iemand is die bezwaar heeft tegen het eten van vleesch, zal ik in eeuwigheid geen vleesch eten"; maar hij wil er mede zeggen: ik zal liever nimmermeer vleesch eten, dan het zoo te doen, dat ik mijn broeder ergere, d.i. door mijn onverstandig handelen, in zonde zou doen vallen.

Ware het eerste des apostels bedoeling geweest, hij had beter kunnen zeggen: „ik zal nooit meer vleesch eten". Waarschijnlijk toch zullen er altijd althans gedurende Paulus' leven op dat punt bezwaarde broederen geweest zijn, en zeker zou dat het geval wezen, indien Paulus of een ander zijn leven liet regelen door ande er conscientie. Daar is niets dat dergelijke ongezonde verschijnselen meer doet winnen in kracht, dan de wetenschap dat op die wijze heerschappij kan verkregen worden over anderer leven in de gemeente van Christus.

Ook in *I Cor. 10 : 25—31* staat het niet anders, wat overtuigend duidelijk reeds blijkt uit *vs. 31:* „Hetzij dan dat gijlieden eet, hetzij dat gij drinkt, hetzij dat gij iets anders doet, doet het al ter eere Gods".

De Christelijke vrijheid vinde haar beperking in den eisch der Christelijke liefde, die tot een verstandig en beraden gebruik dier vrijheid roept, opdat niet de zwakke, zich stootende valle in de zonde van bevlekking zijns gewetens, en alzoo in de strikken des satans verward rake.

Giessendam. K. J. KAPTEIJN.

ENKELE LEERSTUKKEN VAN HET „MORMONISME" GETOETST AAN DE H. S. EN DE GEREF. BELIJDENIS.

't Is mijne bedoeling niet, de secte van het „Mormonisme" of, zooals zij zichzelve noemt, „de Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der laatste Dagen", in haar oorsprong te teekenen, of in haar geschiedkundig verloop na te gaan, — maar ik acht het van groot belang, te waarschuwen tegen haar leer, 'n leer, die onder 'n Christelijk tintje tal van verfoeilijke waarheden verbergt.

De Mormonen zijn mannen van de propaganda; 't aantal hunner zendelingen wisselt af tusschen de 1400 en 2000; in België en Nederland samen zijn er 'n 70tal, die „van het andere einde der aarde gekomen zonder buidel of male, tot verbreiding van het Eeuwig Evangelie aan Joseph Smith geopenbaard."

Inzonderheid in ons land wordt veel vrucht verwacht op hun arbeid. Charles W. Penrose schrijft in zijn: het „Mormonisme": „daar de bevolking van Nederland met de H. Schrift bekend „is, zijn in dit land vele menschen voldoende onderlegd om de „de leeringen der Ouderlingen als waar te erkennen en aan te „nemen, en velen worden door den Doop in de Kerk opgenomen."

Zoo wordt de schare verleid! Want ik geloof, dat juist daar, waar de H. S. degelijk onderzocht wordt en men staat op het fundament der Apostelen en Profeten, dat men daar voldoende onderlegd zal zijn, om de leeringen der Ouderlingen niet als *waar* te erkennen, maar als strijdig met de Schrift, en dies als *leugen* te verwerpen.

De leer der Mormonen is kort saamgevat in hun 13 artikelen des geloofs, opgesteld door Joseph Smith, den „Catechismus voor kinderen" door John Jaques en wordt breeder uiteengezet in het boek Mormon en dat der Leeringen en Verbonden; bovendien wordt ze verbreid in tal van boekjes en tractaten.

Menigeen, die slechts afgaat op den klank, komt deze leer, inzonderheid zooals ze in de 13 art. wordt uiteengezet, niet zoo vreemd voor. Deze geven allerminst den indruk van onchristelijk te zijn. Maar die artikelen, uitgelegd en verklaard overeenkomstig heel de leer van het Mormonisme, blijken achter Christelijke bewoordingen 'n onchristelijke leer te verbergen.

Zoo b.v. *art. 1.* „Wij gelooven in God, den eeuwigen Vader, en in Christus Jezus Zijn Zoon en in den H. Geest". Schijnbaar stemt dit geheel overeen met onze leer aangaande de Drieëenheid Gods, dat er n.l. is een eenig Wezen, in hetwelk zijn drie Personen, de Vader en de Zoon en de Heilige Geest, (art. VIII). Maar zoo is het niet.

In „een vriendschappelijke discussie over godsdienst-onderwerpen" wordt gezegd, dat we gelooven moeten, dat er een God is, maar niet *„zooals Hij in de catechismussen genoemd wordt"*.

De eenheid van het Goddelijk wezen wordt geloochend. Hoofdst. IV van den Catech. voor kinderen spreekt over de veelheid van Goden; en 't leert, dat de eenheid van Vader, Zoon en H. Geest hierin bestaat, dat ze één zijn in eigenschappen, niet in zelfstandigheid of wezen.

Leert de H. S., dat God een Geest is *(Joh. 4 : 24)*, de Mormonen beweren, dat God de gedaante heeft van 'n mensch en lichamelijk is. Dit tracht men te bewijzen met de Schepping van den mensch naar Gods Beeld; de mensch bestaat uit ziel en lichaam; is hij nu naar Gods Beeld geschapen, dan moet God ook een lichaam hebben.

Ongetwijfeld! Ook het lichaam van den mensch behoort tot het Beeld Gods, maar het lichaam niet als vleeschelijke substantie, doch als Instrument, als werktuig der ziel.

Teneinde de lichamelijkheid Gods te bewijzen, wordt herinnerd aan Stefanus, die Jezus zag, staande ter *rechterhand* Gods. Zoo spreekt de Schrift van Gods handen en voeten, oogen, ooren en ingewanden. Maar allerminst zijn dit bewijzen voor de lichamelijkheid Gods. De Schrift schrijft aan God lichamelijke organen toe, om te kennen te geven, dat alwat de mensch vermag en doet door middel van het lichaam, op oorspronkelijke en volmaakte wijze aan God toekomt.

Zou Hij, die het oor plant, niet hooren? Zou Hij, die het oog formeert, niet aanschouwen?

In zoover dus, als het lichaam als werktuig dienst doet voor de werkzaamheden van den geest, vertoont het eenige gelijkenis en geeft het ons eenig denkbeeld van de wijze, waarop God in de wereld werkzaam is. (Zie Dr Bavinck, Magn. Dei, pag. 232.)

Wat den 2en Persoon van het Goddel. wezen aangaat, leeren de Mormonen, dat Hij onderscheiden is van den Vader, evenals ieder aardsch zoon van zijn vader onderscheiden is. Dat noemen wij eene Ariaansche ketterij, door den Heiland zelf veroordeeld als Hij zeide: „Ik en de Vader zijn één".

Hij is, volgens de Mormonen, de oudste broeder van alle menschen (tract. over de Godheid), en alle menschen zijn zonen en dochteren Gods, terwijl de Schrift ons zegt, dat alle menschen van nature vijanden van God zijn, en kinderen des toorns. (*Efeze 2 : 3.)*

En van den H. Geest wordt verkondigd, dat deze het middel is, waardoor God Alomtegenwoordig kan zijn. De Persoon van God, (aldus de Catech. hfst. V. vr. 9) kan niet meer dan op één plaats tegenwoordig zijn, maar door Zijn H. Geest is Hij overal tegenwoordig.

Saamgevat, moeten we van dit eerste art. zeggen, dat het in lijnrechten strijd is met G. Woord en onze belijdenis, wijl het ontkent de Drieëenheid Gods, zooals deze door Schrift en Geref. belijdenis geleerd wordt. Alleen reeds met het oog op deze leer, moeten we zeggen, dat het Mormonisme staat buiten het Christendom.

Art. 2 luidt aldus: *„Wij gelooven, dat de mensch voor zijn eigen zonden zal gestraft worden, en niet voor Adams overtreding."*

De Mormoonsche leer van den mensch is Pantheïstisch, die van zijne zonde Pelagiaansch.

De menschen bestaan reeds vóór zij een lichaam hebben, n.l. in de geestenwereld. Deze geesten der menschen worden naar de aarde gezonden om 'n menschelijk lichaam aan te nemen, opdat zij zullen worden opgevoed, ontwikkeld en volmaakt. En deze geestelijke wezens moeten drie verschillende toestanden doorloopen, alvorens zij Goden zullen worden. In de hemelsche wereld zullen zij voor eeuwig eene macht, heerschappij, eer en heerlijkheid bekomen, gelijkvormig aan die van God. (Hfdst. VI van den Catechismus.)

De leer van den val is Godslasterlijk.

Goddelooze dingen leeren de Mormonen over den val van Adam. In 't boek Mormon (II Nephi, hfdst. 21, vs. 23) lezen we: „Adam en Eva zouden geene kinderen gehad hebben, in-

„dien ze niet gevallen waren; dan hadden ze ook geene vreugde „gekend; maar Adam viel (vs. 25) opdat de menschen mochten „zijn; en de menschen zijn, opdat zij vreugde mogen hebben."

En als in den Catech. gevraagd wordt, of het noodzakelijk was, dat Adam van de verboden vrucht nam, dan luidt het antwoord: „Ja, had hij dit niet gedaan, hij zou nooit tot de kennis „van goed en kwaad gekomen zijn, en had nimmer eene sterfe„lijke nakomelingschap gehad. Wij moeten den val onzer stam„ouders beschouwen als een der groote stappen tot de eeuwige „verhooging en gelukzaligheid, door God in Zijne oneindige „Wijsheid verordend."

Verder wordt nog gevraagd *(hfdst. VIII, 14)*: „Waren Adam en Eva bedroefd of verheugd over de overtreding van dat gebod en met de verkregen kennis van het goed en kwaad?"

Antw.: „Zij waren verblijd en loofden God."

Dan spreekt *onze* belijdenis, die naar de Schrift is, anders in art. XIV: „maar als hij (de mensch) in eere was, zoo heeft hij het niet verstaan, noch zijne uitnemendheid erkend, maar heeft zichzelven willens der zonde onderworpen, en over zulks den dood en der vervloeking, de oore biedende den woorde des duivels .... hebbende zijne geheele natuur verdorven, waardoor hij zich schuldig gemaakt heeft des lichamelijken en geestelijken doods."

En wat aangaat de gevolgen van Adams zonde, Penrose schrijft in tract. *3* over de verzoening, dat de zonen en dochteren van Adam niet persoonlijk deel namen in de overtreding die den dood heeft teweeggebracht, noch er voor verantwoordelijk zijn.

In de „vriendschappel. disc." wordt rondweg verklaart (pag. 21), dat 'n klein kind zonder zonde is, en rein van hart, en dat de kleine kinderen reeds tot het koninkrijk der hemelen behooren. Daaruit volgt dan ook deze hunne bewering, dat alle kleine kinderen, die jong sterven, zalig worden.

Hoofdst. IX. vr. : 8. Worden kleine kinderen ook gerekend zondaars te zijn in de oogen van God?

Antw. Neen, door de offerande van Christus alleen zijn zij verlost.

Hoofdst. XI. vr. 10. Waarom behoeven de kleine kinderen niet gedoopt te worden?

Antw. Omdat zij niet strafbaar zijn voor God en daarom niet als zondaars kunnen worden aangemerkt; dientengevolge is de Doop voor hen onnoodig.

Plaats daartegenover nu eens het besliste getuigenis der Schrift; *Job. 14 : 4* „Wie zal 'n reine geven uit 'n onreine? niet één!" En de Ap. Paulus stelt in zijn' brief aan de Rom. de verdoemelijkheid der *gansche* wereld (dus ook van kinderen) voor Gods aangezicht in het licht. Hij zegt in *Rom. 5 : 12*, dat de zonde door één mensch (Adam) in de wereld is gekomen en dat zij tot *alle* menschen' (ook tot kinderen) is doorgegaan, en met de zonde de dood.

Voorts zegt dezelfde Apostel, dat allen in Adam sterven, d. w. z. dat de menschen niet eerst aan den dood onderworpen worden, doordat zij zelf persoonlijk, door *dadelijke* zonden zich schuldig gemaakt hebben, maar zij zijn allen *in Adam* gestorven : de oorzaak en het beginsel van den dood is reeds bij Adam te vinden. Nu kent Paulus geen anderen dood onder de menschen dan die 'n gevolg is van de zonde; want de dood is de bezoldiging der zonde, *Rom. 6 vs. 23.* Als dus alle menschen in Adam gestorven zijn, dan hebben zij ook *allen* in hem gezondigd. Waren kleine kinderen hiervan buitengesloten, dan zou 't ondenkbaar zijn, dat één dier kleinen door den dood werd weggenomen, want: de dood is de bezoldiging der zonde.

't Is daarentegen *onze* belijdenis (art. XV) dat wij gelooven, dat door de ongehoorzaamheid Adams de erfzonde uitgebreid is geworden over het gansche menschelijk geslacht, dat de kleine kinderen er mede besmet zijn in hunner moeders lichaam, en dat zij genoegzaam is om het menschelijke geslacht te verdoemen. En met onze vaderen belijden wij (Dordtsche Leerr. hfdst. 3 en 4.), dat de verdorvenheid, naar Gods rechtvaardig oordeel, van Adam op alle zijne nakomelingen gekomen is, niet door navolging, gelijk eertijds de Pelagianen gedreven hebben, maar door voortplanting der verdorvene natuur. Overzulks worden *alle* menschen in zonden ontvangen en kinderen des toorns geboren.

Art. 3. spreekt over het verlossingswerk; aldus: „wij gelooven, dat door het verlossingswerk van Christus alle menschen kunnen zalig worden door gehoorzaamheid aan de wetten en verordeningen van het Evangelie."

Let wel op de uitdrukking: alle menschen *kunnen* zalig worden. Hiermede wordt ontkend de leer der vrijmachtige verkiezing Gods, het hart en de kern onzer Geref. leer, 'n krachtige vertroosting voor allen, die in waarheid den Heere Jezus Christus liefhebben, 'n onomstootelijk waarheid, door Gods Woord geleerd, gelijk geschreven is: „God heeft ons uitverkoren in Christus, vóór de grondlegging der wereld, opdat wij zouden zijn heilig en onberispelijk voor Hem in de liefde; Die ons te voren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen, door Jezus Christus, in zichzelven, naar het welbehagen van Zijnen wil," *(Ef. 4 : 1 v.v.)* En: „die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd, *(Rom. 8 : 29.)*

Tegenover deze leer van het welbehagen van Gods wil leert het Mormonisme de vrijheid van den wil des menschen. Hij kan het kwade wederstaan en het goede doen, of het goede wederstaan en het kwade doen, naar hij verkiest.

Christus heeft den weg geopend tot verlossing van de *persoonlijke* zonden door de nakomelingschap van Adam begaan. 't Is het werk van Christus om het menschdom te verlossen, door het te verheffen tot Godheid. (tract. over „de verzoening.") Dit wordt geleerd door menschen, die zich christenen, nog wel *de* christenen, noemen.

Alle menschen *kunnen* zalig worden, op voorwaarde van gehoorzaamheid; betooning dezer gehoorzaamheid hangt af van zijn vrijen wil. Met zulk 'n leer zou dus de mogelijkheid denkbaar zijn, dat heel het werk van Christus tevergeefs ware. „Dit is, zeggen onze Dordtsche vaderen (Leerr. II. verw. der dwalingen, 3) een wederom uit de hel te voorschijn brengen van de Pelagiaansche dwaling."

Alle menschen *kunnen* zalig worden! Maar — wat dan te denken van die millioenen Heidenen, die niet kunnen gelooven, omdat hun de weg der zaligheid niet gepredikt wordt?

De Mormonen stellen deze vraag ook, en hun antwoord is, dat de eeuwige Vader deze Zijne *kinderen* niet zal verwerpen, omdat zij eene wet, die hun niet bekendgemaakt was, niet hebben overtreden. Want (en ziehier het bewijs), de Apostel zegt in *Rom. 4 : 15:* „waar geene wet is, daar is ook geene overtreding." Dit is volkomen waar, maar het bewijst allerminst, dat

de Heidenen, die de wet niet hebben, daarom zonder zonde en schuld zouden zijn. Zulk 'n conclusie wijst dezelfde Apostel af in *Rom. 2 : 12:* „want, zoovelen als er zonder wet gezondigd hebben, zullen ook zonder wet verloren gaan."

Paulus zegt niet: „waar geene wet is, daar is geene *zonde*," maar: „daar is geene *overtreding* (παράβασις). Dit woord karakteriseert de zonde als ongehoorzaamheid tegen 'n bepaald gebod of 'n bekende wet. Als er zulk eene wet niet is, dan blijft de zonde wel zonde, maar ze heeft niet het karakter van *overtreding*. Het verbod, dat 'n slagboom gelijk is, over welken men zich heenzet, maakt de zonde tot overtreding.

Paulus zegt, dat de Heidenen verloren gaan, maar de Mormoon zegt, dat tegen zulk 'n denkbeeld de rechtvaardigheid, de genade, de rede en het gezond verstand in opstand komt. (tract. 10 over: „de verlossing voor de dooden.") Penrose noemt het verschrikkelijk, dat de predikers der secten de genade Gods beperken tot dezen tijd. En toch is dit de duidelijke leer der Schrift; denk aan de gelijkenis van den rijken man en Lazarus; de ziel gaat terstond naar de plaats harer *eeuwige* bestemming.

Hoewel de H. Schrift ons duidelijk leert, dat *dit* leven het tijdperk is der genade, beweren de Mormonen, dat er nog 'n Evangelie prediking uitgaat tot de dooden, en dat de poort der genade ook na den dood nog blijft openstaan. Als bewijs beroept men zich op *1 Petr. 3 : 18 -- 20* en *4 : 6.* Laten we eens onderzoeken, ot de bewijzen deugdelijk zijn.

In *1 Petr. 3 vs. 18 v.v.* leert de Ap., dat Christus wel gedood is in het vleesch, maar levendgemaakt door den Geest, en dat Hij in dien Geest, henengegaan zijnde, den geesten, die in de gevangenis zijn, gepredikt heeft, die eertijds ongehoorzaam waren, wanneer de lankmoedigheid Gods eenmaal verwachtte, in de dagen van Noach, als de ark toebereid werd.

Nu wil men hieruit afleiden, dat de Zone Gods, toen Zijn lichaam in het graf lag, den geesten van Noach's tijdgenooten het Evangelie verkondigd heeft.

Maar eene gezonde uitlegging van den tekst leert ons, dat Christus, niet toen Hij gestorven, maar toen Hij levendgemaakt, dus opgestaan was, henengegaan is n.l. naar den hemel, en dat die hemelvaart van Christus 'n prediking, 'n machtige prediking

is geweest van Zijne overwinning tot de geesten in de gevangenis, bepaaldelijk tot hen, die in Noach's dagen ongehoorzaam waren. En waarom juist aan hen? Omdat zij, de tijdgenooten van Noach, in de Schrift steeds als de meest goddelooze van alle menschen voorgesteld worden.

De andere uitspraak is *1 Petr. 4 vs. 6*, „want daartoe is ook den dooden het Evangelie verkondigd geworden, opdat zij wel zouden geoordeeld worden naar den mensch in het vleesch, maar leven zouden naar God in den Geest." Ook hier is van bediening des Evangelie's aan gestorvenen geen sprake. Er staat niet, dat aan de dooden het Evangelie nog voortdurend verkondigd *wordt*, maar het Evang. *is* hun gepredikt; de Aoristus doet denken aan een feit in 't verleden. De dooden, de *νεκροι*, zijn zij, die toen Petrus zijn brief schreef, reeds gestorven waren, maar die tijdens hun leven het Evangelie gehoord hebben. (Zie: Dr Bavinck, Geref. Dogm., dl IV, pag 405.)

Zoo wordt op 'n verkeerde uitlegging van een paar teksten 'n leerstuk gebouwd, dat in strijd is met de doorloopende leer der H. Schrift.

Alle menschen *kunnen* zalig worden! En als we nu weten, dat volgens de Mormonen, de Doop noodzakelijk is tot zaligheid, dan rijst de vraag, maar hoe komt het dan met zulken, die na den dood nog tot bekeering komen en niet gedoopt waren? De Mormoon weet ook hier wel raad op, of liever, Joseph Smith kent wel een uitweg. Hij beweert n.l. (en alle Mormonen gelooven het), dat hij 'n Goddelijke openbaring heeft ontvangen, dat de levenden voor de dooden kunnen gedoopt worden. Deze openbaring zou in overeenstemming zijn met hetgeen Paulus zegt in *1 Cor. 15 : 29*, waar hij spreekt van het voor de dooden gedoopt worden. Nu zijn de meeste uitleggers van oordeel, dat hier van een plaatsvervangenden Doop, die den gestorvenen ten goede zou komen, geen sprake is. Calvijn's meening is, dat Paulus hier denkt aan zulken, die, dicht bij den dood verkeerende, den Doop begeerden. Zij verlangden gedoopt te worden, niet zoozeer, om door dit Sacrament bij de levenden, maar bij de dooden te worden ingelijfd.

Aangenomen nog, dat Paulus hier werkelijk zulk een doopen *voor* (in de plaats van) de dooden op 't oog heeft, dan is er

og geen enkel bewijs, dat hij zulk 'n handeling goedkeurt.

Alle menschen *kunnen* zalig worden! De voorwaarden tot de aligheid zijn: geloof, bekeering, Doop en oplegging der handen.

Onze Heidelberger zegt van de waarachtige bekeering, dat ij bestaat in twee stukken, n.l. in de afsterving van den ouden n de opstanding van den nieuwen mensch. (vr. 88.) De Caechismus der Mormonen antwoordt op de vraag, wat de beeering is: „de zonde niet meer te doen en van ganscher harte eugden te beoefenen."

Staan we ook nog even stil bij hun leer van den Doop. Onze Doop is, volgens de Mormonen, geen Doop. Er wordt van ezegd dat God dien niet erkent, en dat hij van geene kracht s. (hfdst. XI. vr. 4.)

Den kinderdoop noemen ze eene tastbare dwaling. We lezen iervan in het boek Mormon (Moroni VIII): „Zie, ik zeg u, dat ij, die meenen, dat kleine kinderen moeten gedoopt worden, ol gal, bitterheid en ongerechtigheid zijn, want zij hebben een geloof, hoop of liefde; daarom zal hij om die meening oor dezen tijd al afgesneden worden, en daarna ter helle varen." let citaat spreekt genoeg voor zichzelf.

De doop is (volgens de Morm.) 'n besliste voorwaarde tot aligheid. Niemand, die tot de jaren van onderscheid is geomen en het Evangelie heeft gehoord, kan zonder Doop zalig vorden, (Catech. hfdst. XI, vr. 8.) Dit is in lijnrechten strijd net het Woord van Christus zelf: „die geloofd zal hebben en edoopt zal zijn, zal zalig worden, maar die *niet geloofd* zal ebben, zal verdoemd worden."

Slot volgt. Y. D. W.

EEN ZANDBANK.

Dankbaar moeten wij Ds. Doekes er voor zijn, dat hij ons heeft willen waarschuwen voor „twee klippen", waarop wij, in moeilijkheid tusschen twee schijnbare tegenstrijdigheden, kunnen verzeilen. Doch schrijver dezes komt het voor, dat nu in de nabijheid van deze klippen een zandbank ligt, waarop men zoo lichtelijk, in zijn ijver om die beide steeds te ontzeilen, vastraakt.

Welke is die zandbank? Ze is .... het groote gevaar, om de waarheid Gods ja en neen te laten zeggen. Ja en neen kunnen niet beide waar zijn van dezelfde zaak in denzelfden *zin* en *beteekenis*.

Doch laat ons concreet zijn. In de Godheid zijn drie één. Echter is dit niet zoo, dat hier drie één is, deze beide bedoeld in denzelfden *zin*. De bedoeling is niet, dat drie personen één persoon is, of dat één God drie goden zijn. Er wordt alleen bedoeld en geloofd, dat er drie Goddelijke *personen* zijn, en dat deze drie Goddelijke personen één God zijn. Het is nu verder onnoodig, hier nader op in te gaan. Het is wáár dat hier drie is één, maar niet beide bedoeld in denzelfden *zin*.

En zoo is het immer, en op elk gebied. Wij mogen niet de eene waarheid aan de andere opofferen of ook maar de eene om de andere beschadigen. Wij hebben ons daarvoor zeer ernstig te hoeden. Maar toch, ook hiermede kunnen wij te ver gaan, en dan gaan wij tegenover elkander staande waarheden zóó éénzijdig accentueeren, dat zij tegenover elkander komen te staan, zuiver als *ja* en *neen*. En toch, dit kan nooit de bedoeling zijn van den Geest van God, die een Licht is, en geen duisternis is in Hem. Indien twee waarheden alzoo tegenover elkander staan, dat de éene schijnt te ontkennen wat de andere bevestigt, is het *altijd* zóó, dat wat de éene bevestigt, door de andere ontkent wordt in een ander *opzicht*.

Laat ons weder tot het concrete komen. In *Rom. 9* wordt van dezèlfde personen geleerd, dat zij Israel zijn en het ook *niet* zijn; dat hunner zijn de beloftenissen, en ook weer *niet;* dat hunner is de aanneming tot kinderen, en toch *niet*, enz. Hier wordt

echter niet hetzelfde ontkend in denzelfden zin, waarin het bevestigd wordt. En dergelijke voorbeelden vindt men zelfs heel de Schrift door.

Laat ons nu nagaan enkele punten door Ds. Doekes aangegeven.

De Kerk is de vergadering der oprecht geloovigen, en er behoort niet één onoprechte toe. Tòch zijn er ook weer wèl zulken onder. Het is evenwel niet waar, dat beide waar zijn in denzelfden zin of bedoeling. Het is n.l. *niet* waar dat er in de Kerk als zoodanig, in de Kerk zèlf, of anders gezegd: in de Kerk naar haar verborgen *wezen*, géén goddeloozen zijn, en ... tòch ook weder wèl. En óók kunnen deze beide tegenover elkander gestelde uitspraken niet samen waar zijn van de Kerk naar haar *uitwendige* openbaring. Deze beide tegenover elkander staande uitspraken, n.l. dat zij goddeloozen *inhoudt* èn dat zij ze *niet* inhoudt, kan men dus te zamen niet op de Kerk toepassen in denzelfden *zin*. Beide, èn dat de Kerk ook hypocrieten omvat èn en dat zij enkel wedergeborenen omvat, zijn waar, maar èlk van de Kerk in een *eigen* zin. Art. 29 van de Belijdenis geeft dien tweeërlei zin *juist* aan. De hypocrieten zijn n.l. wel óók in de Kerk, maar slechts naar het lichaam. Het naar-het-*lichaam*-in-de Kerk-zijn slechts hebben zij met de wedergeborenen gemeen. Het *innerlijk* vàn de Kerk zijn, daar staan zij buiten, dat komt alleen aan de oprechten toe. De Kerk bestaat alzoo naar haar verborgen *wezen* enkel uit wedergeborenen. Maar naar haar uitwendige, lichamelijke *verschijning* en zijn in de *wereld*, uit wedergeborenen èn onwedergeborenen.

Ds. Doekes wijst er verder op, dat Paulus in denzelfden brief de lidmaten der Gemeente aanspreekt als heiligen in Christus Jezus *(Filipp. 1 : 1)* en toch, *3 : 18, 19,* van velen juist het tegenovergestelde doet hooren. Hier ook, zijn niet beide uitspraken waar in denzelfden *zin*. Beide *zijn* waar. De eene mag ook hier niet ten koste van de andere opgeofferd of verzwakt.

De eene is waar van de Gemeente zèlf; de andere is waar van de Gemeente in uitwendigen, en dus wijderen zin, is waar van de Gemeente zooals zij door het menschelijk oog nauwkeurig kan *bepaald* worden. Van de Gemeente in wijderen of uitwendigen en zichtbaren zin, was het wáár dat velen inderdaad vij-

anden des kruises van Christus waren. In de Gemeente naar haar verborgen en ware wezen, waren er zulken *niet*. Ter eener zijde waren zij er in, ter anderen zijde waren zij er *niet* in. Vandaar kon Paulus aan de Gemeente zèlf slechts denkende, haar aanspreken als in *1 : 1*, maar zijn blik richtende op de Gemeente, naar haar zichtbaren en wijderen kring zeggen wat wij in *3 : 18, 19* vinden.

Over den Doop schrijft Ds Doekes dit: „Van het Sacrament „des Doops belijden we, dat het een teeken en zegel is van de „*inlijving* in Christus en in Zijne Gemeente, gelijk het avond„maal de belofte der *inblijving* verzegeld. De Catechismus zegt, „dat Christus dit uitwendig waterbad ingezet en daarbij toege„zegd heeft, dat ik zoo zekerlijk met zijn bloed en Geest van „de onreinigheid mijner ziele, dat is van al mijne zonden ge„wasschen *ben* als ik *uitwendig met het water*, hetwelk de on„zuiverheid des lichaams pleegt weg te nemen, *gewasschen ben.* „(Zondag XXVI). En toch leert ons èn de H. Schrift èn de er„varing van alle eeuwen, dat dit teeken en zegel van het genade „verbond *volstrekt geen waarborg geeft* van leven en zaligheid, „want menig gedoopte stierf weg zonder de beteekende zaak, „de inlijving in Christus en zijne Gemeente, deelachtig te zijn." Ook hier weder ja en neen. Eerst wordt gezegd dat de Doop een teeken en *zegel* is van de inlijving in Christus en zijn Gemeente, en dat ik dus zoo zekerlijk met Christus' bloed en Geest van de onreinigheid mijner ziel gewasschen ben als ik uitwendig met het water gewasschen ben. En dáárop wordt dan toch weder gezegd, dat dit teeken en zegel *volstrekt geen waarborg* geeft van leven en zaligheid. Eerst is de doop een *waarborg*, — immers een *vertrouwbaar* teeken van Gods wege — dat ik met Christus' bloed en Geest van de onreinigheid mijner ziel gewasschen ben, immers zoo zekerlijk, als ik uitwendig met het *water* gewasschen ben. En dan toch weder volstrekt géén waarborg! Nu is *beide* waar. Er gaat niets van af. Doch beide in den zin, waarin het *bedoeld* wordt. In verschillenden zin dus. Anders zou de waarheid Gods worden tot ja en neen, ja tot een bespotting. Een waarborg en zegel van eigen inlijving is de Doop den oprecht *geloovige*, en waar hij door het *geloof* wordt beschouwd, *Col. 2 : 12*. Maar volstrekt

géén waarborg, is de Doop op zich zèlf, de doop dus zooals de onwedergeborene hem ontvangt, die hem alleen in uitwendigen zin deelachtig wordt.

Laat ons naar aanleiding van het stuk van Ds Doekes nog iets over den Doop zeggen.

Het formulier van den Doop der volwassenen geeft den indruk van te willen dat niemand gedoopt wordt, dan die vooraf belijdt, dat Jezus Christus hem tot een Zaligmaker van God geschonken is en dat hij een lidmaat van Jezus Christus en van Zijn Kerk door den H. Geest geworden is. Doch indien nu iemand, in belijdenis en wandel volkomen onberispelijk, ook toont den Heere en Zijn dienst aan te hangen, doch nog maar niet de vrijmoedigheid tot deze *geëischte* belijdenis verkreeg, — wat genoeg voorkomt, — zou het dan recht voor God wezen, zulk een Christenmensch om *die* reden zijn doop te onthouden, waaraan hij juist om zijn zwakheid zoo schreiende *behoefte* heeft, — want de doop dient juist om het aanvankelijke geloof een steun te geven en stok op den weg, om het op kracht te *brengen*, in plaats van te *wachten* tot deze kracht reeds *verkregen* is?

Overal in de Schrift wordt de Doop gesteld terstond aan den *aanvang* van den weg des Christens. En nergens vinden wij van dat wachten omdat het geloof nog niet ver genoeg gevorderd is, ook maar *iets*. Nergens vinden wij ook in de Schrift een voorbeeld van het vooraf afvergen van zùlk een uitgewerkte belijdenis. Overal wordt gedoopt op aanvankelijke belijdenis der erkende en geloofde waarheid en daarmede overeenkomenden Christelijken wandel, overal, zie *Hand. 8 : 37, 2 : 41.*

Johannes de Dooper, wiens voorbeeld grondleggend is, gaat ons voor met te doopen, niet op het verborgene, maar op het uitwendige, n.l. op belijdenis des *monds*, bezegeld door den *wandel, vruchten* der bekeering *waardig*. Een voorbeeld waaraan de opvolgende Christelijke praktijk zich stipt gehouden heeft. Gedoopt werd immer op belijdenis des monds en wandel. Niet op wedergeboorte.

Of indien *waarlijk* de wedergeboorte is de onderstelling van den Doop, waarom dan, wanneer er zich aanmeldden voor den

Doop, daarmede niet *gewacht*, tot van die wedergeboorte wat méér zekerheid bestond dan bij het eerste belijden en aanbieden nog gegeven is? Waarom dan overal in de Handel. en Zendbrieven, bij een zich willen geven aan Christendom en Kerk, zoo *terstond* de Doop? Was een voorafgaande proeftijd dan niet geboden en vanzelf aangewezen geweest? Maar zelfs bij een massa-doop als in *Hand 2* geen spoor daarvan. En toch weten wij, dat ook een eerste vreugdevol aannemen van het Woord Gods, buiten wedergeboorte kan vallen, *Matth. 13 : 20, 21.* En ook een Doop op de buitengewone gaven des Geestes als in *Hand. 10 : 45—47*, is nog geen doop op de *wedergeboorte.* Zoo spoedig er bij aanvang dus maar *vruchten* zijn der bekeering *waardig*, is de grond gegeven waarop de Doop gebouwd en gesteld wordt. Indien de Doop de wedergeboorte waarlijk moet heeten te onderstellen, — waar blijft dan de *ernst* van dezen stelregel, bij zulk een voortdurend *oogenblikkelijk* overgaan tot doopsbediening, zonder dat nog het minste bewijs van de echtheid des geloofs gegeven is? En indien niet *ernstig* gemeend, vervalt dan de stelling zelf niet *in den grond.*

A. M. DIERMANSE.

Naschrift. Dat de Doop de poort is, de ingang is, tot de Kerk in uitwendigen zin, dit wordt door de bewuste woorden in Art. 34 Bel. volkomen gedekt, al stemmen wij van harte toe dat er van den Doop nog veel meer te zeggen is, zooals Art. 34 doet zien. Ook wij belijden immers zulks, zie Uitv. kinderen wedergeb., eisch des Doops? Het was echter niet noodig daar nu verder op in te gaan. A. M. D.

Onze waarde broeder levert zelf hier het beste bewijs, dat er in zijne beschouwing iets niet in den haak is. Zijn bezwaar tegen ons formulier voor den doop der volwassenen zegt het duidelijk genoeg. En wij verwachten alsnog, dat dit hem een drangreden mag zijn tot voorzichtigheid.

G. D.